

KeTJA

KENNISWERKPLAATS
TRANSFORMATIE
JEUGD AMSTERDAM

OPGROEIEN IN EEN INSTELLING

Ervaringen van twaalf jongeren die in hun jeugd
een periode in een instelling hebben gewoond

KeTJA-kennisportaal

- Vraag:** Hoe ervaren kinderen en jongeren het verblijven in een 24-uursinstelling en welke wensen of behoeften hebben zij ten aanzien van dit verblijf?
- Vraagsteller:** Jeugdplatform Amsterdam
- Antwoord:** Atze van den Bos, Hogeschool van Amsterdam, augustus 2019

Samenvatting

Bij het Jeugdplatform Amsterdam zijn signalen binnengekomen over niet altijd even positieve ervaringen met verblijf in instellingen. Dit vormde aanleiding voor een verkennend onderzoek dat is uitgevoerd door onderzoekers betrokken bij de Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (www.ketja.nl). Er zijn twaalf jongeren geïnterviewd die in een instelling wonen of hebben gewoond. Van deze twaalf jongeren waren er vier positief tot matig positief over hun verblijf in een instelling, vier anderen kijken met een matig negatief gevoel terug en vier jongeren zijn uitgesproken negatief over hun verblijf.

De jongeren die positief terugkeken noemden de volgende punten die hieraan bijdroegen: steun ervaren van medebewoners, zich serieus genomen voelen door de leiding, de leiding als rolmodel kunnen zien, passende behandeling voor psychische problemen ontvangen, een kamer hebben waarin zij zich op hun gemak voelden.

De jongeren die negatief zijn hebben hele andere ervaringen. De omgang met medewerkers was in hun geval niet prettig, hun schoolvoortgang stagneerde en het was moeilijk contact te houden met hun eigen vrienden en vriendinnen. Daarnaast hadden zij vaak niet veel te doen gedurende de dag, hadden zij last van de problemen van hun medebewoners en zaten zij soms in instellingen die niet pasten bij hun leeftijd of problematiek. De vier jongeren die het meest negatief zijn hebben allen een periode in een gesloten instelling gezeten, in tegenstelling tot de anderen. Zij ervaren alle vier nog steeds ernstige psychische effecten van deze periode. Tijdens hun gesloten plaatsing hebben zij het meeste last gehad van de eenzame afzondering, het niet mogen communiceren met medebewoners tijdens gezamenlijke momenten, het gefixeerd worden (door medewerkers fysiek worden vastgehouden), het verliezen van sociale contacten en het vastlopen van hun schoolcarrière.

De wensen en behoeften die de twaalf jongeren tezamen hebben kunnen thematisch als volgt worden samengevat: er zou meer naar individuele kinderen en hun behoeften moeten worden gekeken en geluisterd, in de instellingen zou sprake moeten zijn van rust en continuïteit, jongeren zouden niet steeds in een andere instelling moeten worden geplaatst, plaatsingen zouden altijd passend moeten zijn (bijvoorbeeld qua leeftijd en qua problematiek) en het zou in alle gevallen mogelijk moeten zijn de schoolcarrière voort te zetten. Voor gesloten instellingen geldt dat er niet zou moeten worden gestraft met afzondering, niet zou moeten worden gefixeerd en jongeren niet urenlang alleen op de kamer zouden moeten worden gelaten. De jongeren vinden dat kinderen en jongeren eigenlijk helemaal niet gesloten zouden moeten worden geplaatst omdat dit alleen maar leidt tot meer (psychische) problemen. Voor het hele rapport, klik [HIER](#).

Inhoud

1	Aanleiding onderzoek	1
1.1	Onderzoeksvraag en aanpak.....	1
1.2	Interviews.....	3
1.3	Ethische overwegingen	3
2	Ervaringen van jongeren	4
2.1	Verschillende soorten instellingen.....	4
2.2	Aankomst	4
2.3	Het gebouw.....	5
2.3.1	Locatie en omgeving van de instelling	5
2.4	Afspraken en regels.....	5
2.5	Dagprogramma	6
2.5.1	Eten	6
2.5.2	Vrijtijdsbesteding	7
2.5.3	School.....	7
2.6	Medebewoners	8
2.7	Ervaren steun van medewerkers tijdens verblijf	8
2.8	Therapie en andere hulpverlening tijdens verblijf.....	10
2.9	Contact met familie.....	12
2.10	Contact met eigen sociale netwerk	12
2.10.1	Stigmatisering	12
2.11	Onduidelijke afspraken	13
2.12	Nazorg.....	13
3	Wonen in een gesloten instelling.....	15
3.1	Dagprogramma	16
3.1.1	School.....	16
3.1.2	Sociale netwerk.....	16
3.2	Medewerkers	17
3.3	Straffen.....	17

3.4	Isoleren en fixeren	17
3.5	Medebewoners	18
4	Wensen en behoeften van de jongeren	19
	Referenties	21
	Bijlage 1: Signalenmonitor Jeugdplatform.....	22
	Bijlage 2: Brochures werving jongeren	23
	Bijlage 3: Topicslijst interviews	25

Met dank aan student-assistenten Deborah Daud, Aisha Ouedraogo en Cemile Orman.

Speciale dank aan student-assistent Lindsey Weerkamp (LLB) voor haar bijdrage aan het juridische kader en het analyseren van de interviews.

1 Aanleiding onderzoek

Jeugdplatform Amsterdam (JPA) is een onafhankelijk platform dat bestaat uit Amsterdamse jongeren en ouders die zich inzetten voor de belangen van alle Amsterdammers die te maken hebben met jeugdhulp of passend onderwijs. Op kritische en creatieve manieren adviseren zij de gemeente gevraagd en ongevraagd over hoe de jeugdhulp of het passend onderwijs (nog) beter kan aansluiten op de leefwereld van jongeren en ouders. JPA spreekt hierdoor met grote regelmaat vele kinderen, jongeren en ouders. Om alles wat zij vertellen gestructureerd bij te houden worden de verhalen en signalen die bij JPA terechtkomen genoteerd in een database, de 'signalenmonitor'. Zo kan er bijvoorbeeld in de gaten worden gehouden of er bepaalde thema's zijn die (opvallend) vaak aan de orde komen.

Eén van thema's die vaak voorkwam in de signalenmonitor is de 24-uursopvang van kinderen en jongeren. Er kwamen regelmatig verhalen bij JPA binnen over minder goede ervaringen binnen deze vorm van zorg (zie bijlage 1). JPA zou graag meer weten over deze groep en heeft daarom de volgende vraag uitgezet in het KetJA kennisportaal¹: Hoe ervaren kinderen en jongeren het verblijven in een 24-uursinstelling en welke wensen of behoeften hebben zij ten aanzien van dit verblijf? Aan het lectoraat Kwaliteit en Effectiviteit in de Zorg voor Jeugd van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) gevraagd deze vraag de onderzoeken.

1.1 Onderzoeksvraag en aanpak

Aanvankelijk was het idee om acht jongeren tussen de twaalf en achttien jaar te interviewen die een periode in een instelling hebben gewoond en die daarvoor in Amsterdam en omstreken woonden. Onder instelling werden alle vormen van zorg verstaan waar jongeren dag en nacht verblijven. In de loop van het onderzoek is de leeftijdsgrens verruimd naar jongeren tussen de twaalf en drieëntwintig jaar om twee redenen. Ten eerste wordt deze leeftijdsgrens steeds vaker gebruikt om 'jongeren' te definiëren ten tweede was de werving van jongeren lastig en kwamen er zo meer jongeren in aanmerking.

Er zijn veel verschillende manieren ingezet om in contact te komen met jongeren die in aanmerking kwamen voor een interview. Er zijn onder andere brochures verspreid in instellingen, er is meerdere malen telefonisch en mailcontact opgenomen met verscheidene instellingen in en om Amsterdam en er is gebruik gemaakt van reeds bestaande contacten binnen het werkveld. Aanvankelijk leidde dit tot de aanmelding van vier jongeren, wat een stuk minder was dan het beoogde doel van acht jongeren. Na intensivering van de zoektocht is dit aantal uiteindelijk gegroeid naar twaalf jongeren.

Bij het contact met de instellingen is steeds benadrukt dat de naam van hun instelling niet in het verslag zou komen. Desondanks wilden niet alle instellingen mee te werken. Waar sommigen aangaven dat zij het een mooi idee vonden de jongeren zelf aan het woord te laten waren anderen

¹ KetJA is de Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam. Een consortium van kennispartners, gemeente, praktijkinstellingen en organisaties met veel kennis over werken in de diverse stad. Gefinancierd door de gemeente Amsterdam en ZonMw. Via het kennisportaal kunnen professionals in de Ouder-en-Kindteams en daaromheen, vertegenwoordigers van beleid, van vrijwilligersorganisaties, van de gemeente, van ouders en jeugd, hun vragen stellen over het functioneren van het nieuwe jeugdstelsel. De beantwoording gebeurt zowel op basis van praktijkonderzoek als van academisch onderzoek, van evidence- en practice based kennis (inclusief input van cliënten). Meer informatie: www.ketja.nl of mdistelbrink@verwey-jonker.nl.

minder enthousiast. Vaak zagen zij logistieke beren op de weg en verzandde de oproep uiteindelijk in bureaucratie.

In een specifiek en toch wel vermeldenswaardig geval gaf een instellingsdirecteur expliciet aan niet mee te willen werken omdat hij vond dat de jongeren – in zijn woorden – zelf toch geen idee hebben wat zij willen. Na onze reactie dat wij juist de ervaringen van jongeren in kaart willen brengen, zonder oordeel, dus in hoeverre zij wel of geen inzicht zouden hebben in wat goed voor hen is niet relevant, ontstond er alleen maar meer irritatie. De directeur was er van overtuigd dat de jongeren niets interessants te melden zouden hebben omdat zij geen enkel inzicht zouden hebben over wat goed is voor hen en weigerde om deze reden medewerking.

Hoe kom je als kind of als jongere in een 24-uursinstelling terecht?

Vrijwillige plaatsingen

Een jongere wil een bepaalde behandeling volgen die intern wordt aangeboden.

Gedwongen plaatsingen

Uithuisplaatsing

Een kind of jongere kan uit huis worden geplaatst als hij/zij wordt verwaarloosd of mishandeld, als de ouders te ziek zijn om het kind te verzorgen, als er vaak ruzie is tussen ouder(s) of tussen ouders en het kind, als het kind gehandicapt is en de zorg voor de ouders te zwaar is of als het kind lastig is en de zorg voor de ouders te zwaar is. Na een uithuisplaatsing kan een jongere in een instelling worden geplaatst.

Jongere heeft ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen

Om te voorkomen dat hij of zij zich aan de jeugdhulp onttrekt of om te voorkomen dat anderen hem onttrekken aan de jeugdhulp wordt de jongere in een instelling geplaatst

Jongere is strafrechtelijk veroordeeld

De jongere wordt door de rechter in een gesloten instelling geplaatst

(Bartelink, ten Berge & van Vianen, 2015)

De instellingen waar de geïnterviewde jongeren in verbleven worden niet bij naam genoemd in dit verslag, de namen zijn wel bekend bij onderzoekers. Alleen als dit inhoudelijk relevant is wordt vermeld of het een open of gesloten instelling betrof (zie kader).

1.2 Interviews

De interviews met de jongeren zijn individueel afgenomen. De gesprekken met de jongeren zijn gevoerd in de periode van december 2018 tot mei 2019. Om de jongeren zoveel mogelijk op hun gemak te stellen konden zij zelf aangeven op welke plek zij de gesprekken wilden voeren. Enkele jongeren kozen voor de HvA, anderen voor de instelling waar zij op dat moment verbleven en twee jongeren wilde het gesprek voeren op de locatie van JPA.

1.3 Ethische overwegingen

Sommige van de geïnterviewde jongeren waren minderjarig. In deze gevallen is eerst toestemming gevraagd van de leiding van de instelling waar zij verbleven voordat zij zijn benaderd om mee te werken. Tijdens alle interviews is er rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de jongeren door duidelijk uit te leggen dat de jongeren geen antwoord hoefden te geven als zij dit niet wilden en dat zij het gesprek ook op elk moment konden afbreken als het teveel werd. Daarnaast werden de emoties van de jongeren gedurende het interview in de gaten gehouden. Tijdens één van de interviews bestond de indruk dat de jongere het te moeilijk vond, de vragen zijn toen enigszins aangepast en lastige onderwerpen werden niet meer aangeroerd. In de andere gevallen was dit, voor zover dit met zorgvuldige aandacht te zien was, niet nodig. De jongeren waren over het algemeen juist opmerkelijk open en reflectief over hun situatie en velen gaven aan het prettig te vinden hun ervaringen te kunnen delen. De interviews met de jongeren zijn audio-opgenomen en vervolgens uitgetikt. De audio-opnames en uitgetypte interviews zijn op een beveiligde omgeving opgeslagen en zijn niet met derden gedeeld.

Voorafgaand aan de interviews is een topicslijst opgesteld (zie bijlage 2) op basis van de signalenmonitor van JPA en een relevant overzichtsartikel (Boendermaker, van Rooijen, Berg & Bartelink, 2013). Wegens de korte en praktijkgerichte scope van de vraag van JPA is er geen breder literatuuronderzoek uitgevoerd.

2 Ervaringen van jongeren

Van de twaalf geïnterviewde jongeren zijn er zeven vrouw en vijf man. De leeftijd waarop de respondenten in een 24-uursinstelling kwamen varieert: één van de jongeren kwam al op zijn negende in een instelling terecht, acht anderen waren tussen de dertien en zeventien jaar oud toen zij in een instelling aankwamen en drie jongeren waren meerderjarig (achttien tot en met drieëntwintig jaar oud) toen zij in een instelling gingen wonen. Zeven van de jongeren die we spraken verbleven momenteel nog in een instelling, de andere vijf blikten terug.

Slechts vier jongeren hebben maar in één instelling gezeten, de acht anderen hebben in meerdere instellingen gewoond, waarvan drie jongeren in vier of meer instellingen. De instellingen waar de in Amsterdam woonachtige jongeren in terecht kwamen waren niet allemaal in Amsterdam en omgeving gesitueerd, sommigen instellingen waren op meer dan een uur reizen van de hoofdstad.

De jongeren die zijn geïnterviewd hebben meestal al op jonge leeftijd heel veel narigheid meegemaakt. In bijna alle gevallen was er sprake van ernstige problemen in het gezin waarin de jongeren opgroeiden. In sommige gevallen was onvermogen of psychische problemen van de ouders de reden dat de jongeren uit huis werden geplaatst. In andere gevallen waren de jongeren zelf psychisch zo in nood geraakt dat zij in een instelling zijn geplaatst om hen tegen zichzelf en/of anderen te beschermen, soms betrof dit in eerste instantie een spoedplaatsing op een crisisplek (zie kader). Vier jongeren hebben in een gesloten instelling gezeten. Aanleiding hiervoor was bij één jongere het plegen van een strafbaar feit, de andere drie vormden een gevaar voor zichzelf en/of voor anderen.

Crisisplaatsingen zijn mogelijk in de volgende situaties:

- Er is sprake van ernstige verwaarlozing
- Er is sprake van ernstig fysiek geweld of seksueel misbruik
- Er moet direct in het gezag worden voorzien
- Ouder of jeugdige dreigt met zelfdoding
- Ouder of jeugdige heeft een psychose

(Bartelink, ten Berge & van Vianen, 2015)

Het grootste deel van de jongeren, acht van de twaalf, kijkt over het geheel genomen met een matig tot zeer negatief gevoel terug op hun verblijf in een instelling. De vier andere jongeren zijn positiever, drie geven aan dat zij heel veel hebben gehad aan hun verblijf en één van hen is min of meer neutraal.

2.1 Verschillende soorten instellingen

De jongeren hebben in meer dan zestien verschillende instellingen gezeten, zowel open als gesloten. Enkele instellingen zijn grootschalig opgezet en bieden plek aan vele kinderen en jongeren, andere zijn kleinschalig en op een kleine groep kinderen of jongeren berekend. De insteek van de instellingen is ook lang niet altijd hetzelfde: sommige instellingen hebben als doel een woonomgeving te bieden voor jongeren die door omstandigheden niet thuis kunnen opgroeien, terwijl andere instellingen specifiek zijn opgericht om psychische of psychiatrische hulp te bieden of om mensen weg te houden bij een te gewelddadige partner.

Iets wat over het geheel bekeken heel erg opviel in de interviews is dat de jongeren die (een periode) in een gesloten instelling hebben gezeten hier zonder uitzondering (extreem) negatief over zijn. De dingen die zij hierover vertelden waren dusdanig invasief voor hen en vertoonden zoveel overeenkomsten dat hier een apart hoofdstuk aan is gewijd (zie volgende hoofdstuk).

2.2 Aankomst

In de gesprekken vertellen jongeren soms over het moment dat zij voor het eerst aankwamen in de instelling. Een jongere vertelt dat hij voor het eerst arriveerde in een instelling waar ze niet op de

hoogte waren van zijn komst en op de valreep een bed regelden. Dit maakte het nog moeilijker voor hem dan het al was. Hij was toen dit gebeurde nog in de basisschoolleeftijd en hij heeft alleen maar gehuild en wilde niet eten. Ook een andere jongere heeft de ervaring dat de administratie niet altijd op orde is, zij is voorafgaand aan haar plaatsing drie keer gebeld door de instelling met dezelfde vragen en informatie over haar komst. Zij voelde zich hierdoor niet echt gezien. Een ander vertelt dat zij zich helemaal niet welkom voelde toen zij aankwam omdat zij in een hele vieze kamer werd geplaatst. Ze heeft de eerste dagen alleen maar schoongemaakt. Weer een ander vertelt dat zij door de politie naar een instelling is gebracht, dit maakte haar erg angstig.

2.3 Het gebouw

Als het gaat om het fysieke gebouw is een veel gehoorde klacht dat instellingen er heel klinisch uit kunnen zien, alles is helemaal wit en *'lijkt op een cel'*. Jongeren geven aan dat je je dan niet makkelijk op je gemak voelt, laat staan dat je je er thuis gaat voelen. De jongeren die zelf (deels) de inrichting mochten bepalen en bijvoorbeeld dingen aan de muur mochten hangen, vertellen dat dit bijdroeg aan de mate waarin zij zich op hun gemak voelden. Ook wordt het gewaardeerd als er kleuren worden gebruikt in de inrichting, alhoewel de meningen erg uiteenlopen over welke kleuren dit dan zouden moeten zijn. De jongeren hebben of hadden allen eigen kamer en vonden dit heel prettig. De jongeren die in een wat ouder monumentaal pand verblijven geven aan dit mooi te vinden. De badkamer wordt in bijna alle gevallen gedeeld, soms wordt dit als vervelend ervaren. Eén van de jongeren zegt dat ze zich onprettig voelt bij het feit dat de leiding de wc's en de badkamer van buitenaf kan openmaken. Andere klachten zijn dat de gebouwen soms heel gehorig zijn, dat er sprake is van achterstallig onderhoud en er eigenlijk gerenoveerd zou moeten worden en dat het niet altijd schoon is.

2.3.1 Locatie en omgeving van de instelling

Jongeren werden niet altijd in hun eigen stad geplaatst, soms zelfs op meer dan een uur rijden en in één geval betrof het een locatie in het buitenland. Waar de ene jongere het prima vond om niet in de buurt van Amsterdam te zitten, *'hoe verder, hoe beter'*, vond de ander het vreselijk om niet in de buurt te zijn van vrienden en familie, hij voelde zich hierdoor afgesloten. Twee jongeren vertellen dat de instelling waarin zij werden geplaatst zich in een andere buurt bevond dan waar zij daarvoor woonden, dit voelde voor hen alsof zij mijlener weg waren vrienden en familie.

Jongeren die in een instelling in een van de betere buurten van Amsterdam verblijven geven aan dit prettig te vinden. Ook twee jongeren die in een open instelling in een landelijke omgeving terechtkwamen waren hier positief over. Zij vonden het fijn dat ze meer buiten kwamen, rust ervaarden en koeien en weilanden kon zien.

2.4 Afspraken en regels

In elke instelling gelden weer andere regels en afspraken. Het wordt over het algemeen door de jongeren gewaardeerd als de regels duidelijk zijn en er één lijn zit in de toepassing. Als regels niet serieus bewaakt worden kan het in de ervaring van de jongeren chaotisch, een zootje of smerig worden. Een jongere geeft een voorbeeld van een medebewoner die in zijn kamer blowt, terwijl dit niet mag, zij heeft hier veel last van. Ze heeft het meerdere malen aan de leiding gemeld, maar het blijft doorgaan. Een andere jongere laat weten zelf wiet te hebben gerookt in de crisisopvang: *'ik zat alleen maar in mijn kamer te blowen en kwam niet meer buiten'*. Er werd door de medewerkers niets gezegd van haar gedrag. In de meeste instellingen mag er overigens wel gewoon worden gerookt, ook door minderjarigen.

Soms vinden jongeren dat zij moeten lijden onder de fouten van anderen. In een bepaalde open instelling is WhatsAppen met de leiding verboden omdat enkele jongeren veel te veel WhatsAppten.

De anderen vinden het vervelend dat zij nu ook helemaal niet meer met de leiding mogen WhatsAppen. Eén van hen geeft als heftig voorbeeld dat je, in het geval dat je jezelf beschadigt, niet meer buiten de deur van je kamer wil komen en dat WhatsAppen dan juist heel fijn is. Ook een ander voorbeeld dat wordt gegeven over het veranderen van de toepassing van regels in een open instelling betreft een zware situatie: *'[...] toen ik hier net zat had ik in de eerste 3 weken een overdosis genomen. Toen hadden ze gezegd, als je nog een keer een overdosis neemt dan moeten we je wegsturen omdat het niet goed is voor de groepsbalans. [...] Maar de laatste periode wordt dat dan wel gedaan [meerdere overdosissen door andere jongeren, AvdB] maar dan wordt er niks over gezegd. Dus dan heb ik iets van, hou dan wel dezelfde regels vast. Doe ook wat je zegt, zeg maar.'*

Een meerderjarige jongere die in een instelling zat omdat zij een gevaarlijke ex had zegt dat er niet goed werd gecontroleerd wie er als gast werd binnen gelaten, dat gaf een onveilig gevoel. Dit werd versterkt doordat er, toen zij in de instelling verbleef, een meisje door haar ex is doodgeschoten op de stoep voor de instelling.

2.5 Dagprogramma

Sommige instellingen hebben een heel strikt dagprogramma, een jongere die was opgenomen wegens psychische problemen geeft aan dat dit haar heel veel rust gaf. Andere instellingen laten de jongeren veel vrijer. In sommige instellingen worden de jongeren wel op een bepaald tijdstip gewekt, in andere kunnen ze in bed blijven zolang ze willen.

Een jongere vertelt dat er in de instelling waar hij momenteel verblijft amper structuur is, dit is enerzijds *'wel chill'*, anderzijds geeft hij aan dat hij eigenlijk wel behoefte heeft aan structuur en dat hij nu eigenlijk *'voor niks'* opstaat en zijn dagen maar een beetje uitzit (zie kader). Soms leidt deze ledigheid zelfs tot agressie, specifiek ingezet om te zorgen dat er weer iets gebeurt en hij weer eens met iemand spreekt. Hij heeft laatst een lamp kapotgeslagen en is toen een paar dagen op een andere plek geplaatst voor een time-out: *'Ook als ik dit nu doe [lamp kapot slaan], ga ik niks mee verliezen of zo. Ze gaan me ergens heen sturen, ja een beetje sensatie. Dan kom ik op een nieuwe plek, [...] komt er een nieuwe leiding. Kan ik daar weer kennis mee maken. Weer twee uurtjes gewoon een gesprek met iemand, zoiets. Snap je?'*

'Afgelopen 5 maanden: ik sta voor niks op. Ik sta op om dan naar de stad te gaan misschien effe een uurtje.'

Een jongere die op zijn negende in een instelling arriveerde kwam terecht in een instelling die eigenlijk niet berekend was op iemand van zijn leeftijd, hij was verreweg te jong. Hij kon hierdoor niet meedoen aan het dagprogramma en heeft, in zijn woorden, tussen zijn negende en twaalfde alleen maar gegeten, geslapen en gespeeld op zijn kamer. Een andere jongere voelde zich juist als een klein kind behandeld, ze was inmiddels meerderjarig maar moest toch elke dag om tien uur naar bed.

2.5.1 Eten

In sommige instellingen wordt er gekookt door een medewerker en eet iedereen drie keer per dag samen. In andere instellingen moeten de jongeren zelf boodschappen doen en samen koken, iets wat er volgens één van hen voor zorgt dat je met geld om leert gaan, leert samenwerken én leert koken. In een bepaalde instelling kan je op sommige dagen voor jezelf koken, je krijgt dan een budget (€ 4,50), maar *'dan moet je het zelf wel maken dus dan kan je niet naar de McDonalds'*. De jongere die dit uitlegt heeft wel begrip voor deze regel maar heeft desondanks in de drie jaar dat hij in de instelling woont maar *'iets van drie keer'* zelf gekookt. Wel begint hij zich hier nu een beetje zorgen over te maken want hij gaat binnenkort op kamers (begeleid wonen), en dan moet hij nog

wel wat leren qua koken, hij kan alleen groenten koken, maar zoals hij zegt: *‘je hebt in ieder geval ook wel Google die je kan helpen’*.

Eén van de interviews die worden gehouden in een instelling wordt voorafgegaan door een kort gesprekje met de jongere in de woonkamer van de instelling, het interview zal later in een andere ruimte plaatsvinden. Een medewerker (‘gastheer’) is tijdens dit gesprekje aan het koken en het valt op dat de andere aanwezige jongeren ontspannen met hem aan het praten zijn, er heerst een prettige en huiselijke sfeer. Tijdens het interview begint de jongere ook over de gastheer en zegt dat hij *‘chill’* is, hij is open, aardig en kookt goed. Ook kan hij zich inleven in de jongeren omdat hij zelf in zijn jeugd ook het één en ander heeft meegemaakt, dit vindt de jongere erg prettig.

2.5.2 Vrijtijdsbesteding

In een enkel geval wordt er gesport door de jongeren, maar dit is eerder uitzondering dan regel. Iemand vertelt wekelijks te kickboksen, een ander vertelt in een eerdere instelling fijn te hebben gebokst. Eén jongere gaat wekelijks naar zangles, dit deed zij al voordat zij in de instelling zat. In veel instellingen is er een soort gezamenlijke woonkamer, een jongere vertelt dat hij hier heel graag kwam in zijn instelling omdat hij hier dan piano of gitaar kon spelen.

2.5.3 School

De jongeren moesten in bijna alle gevallen naar een andere school als zij in een instelling werden geplaatst. Deze overgang zorgde vaak voor problemen, zo is het onderwijs dat in de betreffende instelling wordt aangeboden in veel gevallen voor jongeren die havo of vwo doen van een te laag niveau. In een specifiek voorbeeld heeft een directeur uiteindelijk schoolboeken van zijn eigen

‘Omdat mijn school daar vergooid is, ja. Het is heel bizar. Want je denkt altijd dat je gegarandeerd grondrecht hebt of zo. [...] En dan kom je in een situatie waarbij dat gewoon zonder consequenties van je afgepakt wordt. [...] Maar ik heb daar [...] geen school kunnen volgen. Nee. Ook geen therapie. Ik zat daar gewoon echt niks te doen. Maar ja.’

kinderen meegenomen om een jongere dan toch maar bezig te houden (let wel, zonder verdere begeleiding van leraren). Momenteel is deze jongere, inmiddels volwassen, via certificaten bezig om alsnog een diploma te halen en toch nog verder te kunnen studeren. Het emotioneert hem erg dat het zo is gelopen, dat zijn schoolcarrière zo’n schade heeft opgelopen (zie kader). Ook een andere jongere heeft jaren geen onderwijs gevolgd. Hij heeft op een gegeven moment zelf zijn leerplichtambtenaar gebeld omdat hij maanden niets van haar had gehoord. Deze ambtenaar gaf aan geen contact te hebben gezocht omdat ze geen slecht nieuws wilde brengen, het was namelijk nog niet gelukt een school te vinden. Hij heeft toen zelf een school gezocht, maar dit bleek in de praktijk zo ver onder zijn niveau dat hij inmiddels weer geen school heeft. Hij mag ook niet werken omdat hij nog geen zestien jaar oud is

en zit nu zijn dagen maar een beetje uit: *‘School dat vult wel gewoon een deel van je week in ook. Heb je ook iets voor om op te staan.’*

Samenvattend hebben meerdere jongeren, zowel in een open als in een gesloten setting, uiteindelijk gedurende langere tijd en soms jaren, geen onderwijs gevolgd, terwijl zij wel leerplichtig waren. De jongeren hebben dit als heel naar ervaren, zij hebben hierdoor perioden lang niets te doen gehad. Ook zijn zij hierdoor vaak achteropgeraakt of is hun schoolcarrière zelfs stukgelopen waardoor zij hun volwassen leven moeten starten zonder startkwalificatie.

2.6 Medebewoners

De meeste groepen hebben een grootte van zeven of acht mensen, een jongere vertelt ook ergens te hebben verbleven met maar vier anderen en er wordt één uitschieter genoemd van een groep van vijftientig mensen.

Sommige jongeren hebben veel steun gehad aan de andere jongeren waarmee zij in de instelling verbleven (zie ook kader): *'Het was gezellig, dat is dus best gek, het was zo van, wie komt er nieuw we willen de naam weten en hoe oud is degene. [...] Ja, herkenning. Je voelt je best wel alleen als je alleen op bed zat, de wereld is stom en dan ben je bij een groep en heb je ook iemand anders die dezelfde klachten heeft [...]. Dat zorgt ervoor dat ik me minder eenzaam voelde.'*

'Ze hebben me er echt doorheen gesleept. [...] Kijk, iedereen die zit daar met behoorlijke problemen natuurlijk. Maar het waren echt oprecht de liefste kinderen die ik ooit heb ontmoet. [...] Serieus. Ja. Stuk voor stuk. Echt hele bijzondere kinderen. Heel puur, heel authentiek.'

Maar lang niet alle jongeren hebben enkel steun ervaren van hun medebewoners, in sommige gevallen kunnen zij het juist lastiger voor je maken: *'Het is fijn, want je kan met die mensen over bepaalde dingen praten. Je kan praten en de mensen die begrijpen het. Maar het is ook wel lastig om andere dingen zien te doen, waar je het zelf heel moeilijk mee heb om het niet te doen. [...] ... dus jij probeert een ander soort weg te kiezen maar dan zie je andere nog in die oude weg van jou en dat is dan moeilijk om dan ook niet weer die kant op te gaan'.* Een ander zegt dat kinderen of jongeren met dezelfde problemen niet bij elkaar zouden moeten worden geplaatst omdat dit elkaar alleen maar versterkt.

De groepssamenstelling maakt veel uit, een jongere die inmiddels drie jaar in een bepaalde instelling woont geeft aan dat hij in die drie jaar echt een groot verschil heeft ervaren in de groep en in de mate van steun. In de loop der jaren is de hechtheid tussen mensen minder geworden, volgens de jongere kwam dat doordat er steeds meer jongeren met psychische problemen bij kwamen. Daarnaast kan je het volgens een andere jongere met sommige mensen nou eenmaal niet vinden: *'Ik had met eentje standaard altijd haat en nijd, ik kon haar niet luchten en niet zien'.*

Een jongere die een tijdje in de crisisopvang heeft gezeten vertelt dat het daar heel hectisch was in de groep, er waren veel botsingen tussen de jongeren. Zij keek hier niet van op, je komt als je in de crisisopvang terecht komt uit een heftige situatie dus je bent niet rustig, maar het was niet fijn om hierin terecht te komen. In de instelling waar zij later kwam was het gelukkig rustiger.

Er zijn ook jongeren die aangeven helemaal niet zo'n behoefte te hebben gehad aan contact: *'Ik ben niet per se op zoek naar meer contact. Ik hou daar sowieso niet van. Ik ben een beetje op mezelf ook. Ik heb gewoon mijn vrienden enzo [van voordat ze in een instelling kwam].'*

In sommige instellingen wordt er vanuit de leiding veel gedaan om de sociale contacten te bevorderen, maar hier komt volgens de jongeren amper iemand op af. Zo wordt er in een bepaalde instelling jaarlijks een vakantiekamp georganiseerd waar bijna nooit iemand heengaat.

2.7 Ervaren steun van medewerkers tijdens verblijf

In een instelling lopen verschillende soorten medewerkers rond (buiten de mensen met een behandelende functie zoals psychologen): groepsleiders, begeleiders, mensen die koken ('gastheren of -vrouwen'). De drie jongeren die positief terugkijken op hun tijd in een instelling zijn ook allen positief over deze medewerkers. Zoals één van hen zegt: *'Eigenlijk denk ik, dat zij mij meer serieus namen dan ik mijzelf. Ik voelde die steun niet omdat ik vond dat mensen voor mij moesten zorgen, maar eigenlijk deden ze meer voor mij door mij als volwassen te behandelen en aan te spreken, dan*

als ze gedaan hadden wat ik toen eigenlijk wilde vanuit mijn eigen comfortzone. Ik heb diep respect voor die mensen.'

Een ander, die inmiddels in een instelling voor meerderjarigen in Amsterdam woont maar al jong uit huis is geplaatst en gedurende zijn middelbareschooltijd drie jaar in een instelling woonde ver buiten Amsterdam, heeft nog steeds contact met de mensen die in de instelling werken. De directeur van de instelling en zijn vrouw voelden voor hem *'gewoon als mijn moeder en vader. [...] De directeur was een rolmodel.'* Hij is er zeker van dat hij, als hij niet in deze instelling was geplaatst, momenteel tot zijn oren in de criminaliteit had gezeten. Ook één van de jongeren die over het geheel genomen niet zo positief terugkijkt op de tijd dat zij in een instelling woonde vertelt dat zij wel het gevoel had dat ze haar hart kon luchten bij de leiding.

Andere jongeren geven aan dat kleine details een groot verschil kunnen maken in de band met een medewerker: *'Ze [een begeleider] had met Sinterklaas een chocoladeletter [meegenomen]. En dat is bijzonder want de chocoladeletter, dat is jÓuw naam. [...] Ze heeft [...] jouw beginletter uitgekozen en die is speciaal voor jou [...] Ze denkt aan jou terwijl ze niet aan het werken is.'*

Het is fijn om te merken dat medewerkers met je meeleven: *'En ik weet nog dat ik me een keer [had] gesneden en dat ze begon te huilen. [...] Het was heel menselijk, het was echt puur [...]. Ik had het idee dat ze voelde wat ik voelde of in ieder geval met me mee leefde.'*

De jongeren die hun tijd in een instelling negatief hebben ervaren hebben een compleet ander beeld van de medewerkers waar zij mee te maken hadden. Zij hadden veel ruzie met hen en vertrouwden hen vaak niet. Een minderjarige jongere die momenteel met een volwaardige machtiging in een open instelling zit (dit betekent dat zij zonder tussenkomst van de rechter weer gesloten kan worden geplaatst) zegt dat zij de begeleiding helemaal niet vertrouwt: *'Ik heb wel geleerd van het feit dat je mensen niet kan vertrouwen. Na honderd keer het al te hebben gezien, maar het niet kan geloven en nu weet ik gewoon, het is over. Geen vertrouwen meer, voor niemand. Echt heel moeilijk om vertrouwen weer te krijgen, verder gaat het niet heel goed met mij.'* Eerder had zij aangegeven dat het helemaal niet goed met haar ging maar hier werd volgens haar niet naar geluisterd. Ze heeft toen een zelfmoordpoging gedaan. Nu voelt zij zich eenzaam en vertelt niks meer aan de leiding uit angst weer gesloten te worden geplaatst (zie kader). Ze zit vaak alleen op een stoel in haar kamer te huilen en heeft het gevoel dat ze geen leven heeft.

'Ik voel me vaak heel slecht, maar dat zeg ik maar niet, omdat ik jullie niet vertrouw en voor je het weet gaan jullie weer wat invullen en wat verkeerd zeggen.'

Iemand anders vertelt dat de medewerkers in de crisisopvang waar zij zat roddelden over de jongeren en dat zij mede hierdoor geen steun vanuit hen ervaarde. Ook een jongere die in een andere instelling zat zegt dat er dingen achter de rug van de jongeren om werden besproken en dat dit heel vervelend was. Zij zou willen dat alles wat er gebeurt aan de jongeren wordt doorgegeven. Een andere jongere heeft gezien dat er in de instelling waar zij zat mensen werkten die niet de benodigde diploma's hadden.

Als medewerkers elkaar gedurende de werkweek afwisselen gaat dit niet altijd goed: *'Bijvoorbeeld de overdracht, want als ik vertel dat mijn oom bijvoorbeeld vannacht overleden is. Dan weten ze de volgende dag dan niet dat mijn oom overleden is. Misschien is dat wel een beetje heftig voorbeeld, beetje heel erg heftig voorbeeld trouwens, beetje overdreven. Maar het is wel zo dat als je iets zegt tegen een leiding waar je mee zit, van oké dit moet wel intiem besproken worden dan de eerste twee dagen zijn ze er wel mee bezig, maar dan weet niemand er meer van.'* De jongere geeft aan dat je je

dan niet belangrijk genoeg voelt en dingen daarna niet meer deelt. Ook een andere jongere vindt dat dingen niet goed worden overgedragen waardoor de leiding niet genoeg op de hoogte is van wat er speelt. Iemand anders zegt dat als de leiding dan weet van problemen, ze hier ook wel iets mee zouden moeten doen. In haar ervaring is het vaak zo dat dingen die zouden kunnen helpen niet mogelijk zijn omdat er bijvoorbeeld geen plek is. Zij heeft dan het gevoel dat ze alles voor niks heeft gezegd. Het duurt vaak lang voordat er iets wordt geregeld door de begeleiding en je moet er steeds achteraan: *'Het is echt een soort van vecht echt voor je recht wat jij wil met jouw leven. Ik had niet gedacht dat het zo zou moeten gaan... dat is wel irritant'*.

De deskundigheid van de medewerkers is in de ervaring van de jongeren niet altijd groot genoeg. Een jongere is verbaasd dat ze in de open instelling waar hij zit zo gemakkelijk omgaan met bepaalde medicijnen: *'Ik vind dat als je hier opiaten uitdeelt, die op recept zijn, je moet aftekenen. [...] Je krijgt van de psychiater medicijnen voorgeschreven die op de opiumlijst staan. Dan kan je niet hier gewoon zo zitten van, hier neem maar. Een psychiatrische instelling kan dat ook niet en een andere instelling kan dat ook niet. Dus dat soort dingen, en je moet ook weten wat je geeft, en waar iemand zijn gedrag uit voort komt. Dat hadden ze toen wel iets beter kunnen weten.'*

Medewerkers haken volgens meerdere jongeren daarnaast soms te snel af. Zij zouden liever willen dat de begeleiding blijft volhouden contact met hen te zoeken, ook als de jongere dit in eerste instantie heeft afgewimpeld. In hun ervaring laten medewerkers het er dan snel bij zitten, dit maakt dat je je teleurgesteld voelt en niet gewaardeerd.

De begeleiding zou ook meer en beter moeten kijken naar wat individuele jongeren nodig hebben, omdat dit voor iedereen anders kan zijn. Een voorbeeld dat hierbij wordt gegeven is dat een jongere zijn vest uit moest doen, terwijl dit vest hem een gevoel voor veiligheid bood. Dit zijn dingen die begeleiders zouden moeten kunnen inschatten, dit soort dingen kan een groot verschil maken in de beleving en het gevoel van veiligheid van jongeren en je wordt zo meer als mens gezien. Een andere jongere zegt dat hij zou willen dat begeleiding niet tegen je schreeuwt. Een jongere met een allochtone achtergrond zegt dat hij het fijn zou vinden als er ook medewerkers zouden zijn met eenzelfde achtergrond, hij denkt dat je elkaar dan eerder begrijpt.

In sommige instellingen is een groot verloop van medewerkers waardoor het jongeren niet lukt een band op te bouwen. Een van de jongeren stelt dat het, mocht het onvermijdelijk zijn dat er een wisseling is in medewerkers, belangrijk is dat dit goed wordt begeleid, dat er wordt gekeken wat dit met de cliënten doet en waar zij behoefte aan hebben.

2.8 Therapie en andere hulpverlening tijdens verblijf

Lang niet alle jongeren hebben therapie of behandeling gehad in de tijd dat zij in een instelling woonden. Degenen die wel een behandeling hebben gehad vertellen hier veel aan te hebben gehad. *'Een plek met goede behandeling, kan er wel voor zorgen dat iemand heel ver kan komen. Het moet zeg maar wel een combinatie ervan zijn, anders niet. Als iemand niet de goede behandeling krijgt, dan kan je wel op een goede plek zitten maar dan kom je zelf niet ver.'* Een ander vertelt dat de therapie ervoor heeft gezorgd dat zij zich weer meer zichzelf voelde en zich ook meer op haar gemak ging voelen. Weer een ander zegt dankbaar te zijn voor de behandelingen die zij heeft gehad tijdens haar verblijf. Deze behandelingen hebben ervoor gezorgd dat zij haar problemen te boven is gekomen en verder is gekomen met haar leven.

Andere jongeren hebben veel minder goede ervaringen met therapie. Een jongere die al een paar jaar in een instelling woont geeft aan dat hij niet met therapeuten praat omdat hij dit niks vindt: *'Ja, ik praat liever met een leiding [...] of met een jongere dan dat ik met iemand ga praten die weet wat*

hij moet antwoorden op mij. Die weet wat hij moet zeggen om mij een beetje tevreden te houden of rustig te maken, dat soort dingen. Dat is gewoon nep vind ik. [...] Die is opgeleid om een gesprek met mij te voeren. En hij krijgt ervoor betaald.[...] En dan praat ik gewoon liever met jongeren. Sorry, iemand die ook wel begrijpt wat het is.’ Ook een andere jongere zegt dat zij in de periode dat zij in een instelling zat graag met een ervaringsdeskundige had gesproken.

Een jongere vertelt dat hij toen hij negen was helemaal niet begreep waar het over ging tijdens de therapie, ze gebruikten volgens hem veel te moeilijke woorden en dat werkte totaal niet: *‘[...] wat kom je hier met filosofische vragen naar mij toe of zo, ik weet niet. Of met Latijnse woorden’*. Een andere jongere, die kampt met ernstige psychische problemen, vertelt dat zijn therapeut op een zeker moment ging huilen en vervolgens aangaf dat zij niet kundig genoeg was om hem te helpen. Hij zit sindsdien al een tijdje in een ‘overbruggingsperiode’ omdat hij moet wachten op andere hulp en hij vindt dit moeilijk: *‘Ja het is wel zwaar, omdat je nu niet echt een vertrouwenspersoon hebt’*. Nog een andere jongere vertelt dat zij in een wachtperiode zit, maanden geleden is er geconstateerd dat zij traumabehandeling nodig heeft maar deze behandeling is nog steeds niet gestart.

‘Er is geen betere hulpverlening dan je ouders. Want je ouders zijn de enigen die je liefde kunnen geven en je kunnen leren hoe de wereld werkt. En zodra jij je ouders niet meer hebt, werkt het niet.

Eén van de jongeren vertelt dat hij agressietherapie heeft gehad en dat hij hierdoor weliswaar niet meer agressief is maar zijn woede of boosheid nu helemaal niet meer kan uiten. Een ander geeft aan dat hij denkt dat therapeuten nooit de rol van ouders kunnen vervangen (zie kader) en dat het daarom belangrijk is de ouders zoveel mogelijk bij de behandeling te betrekken *‘Je moet zoveel mogelijk de ouders erbij betrekken vind ik, maar echt zoveel mogelijk,*

maakt niet uit zeg maar hoe erg het is of wat dan ook, maar zorg dat de ouders erbij betrokken blijven en niet dat je ze afschermt en dus gewoon volledig het kind weghaalt, dat heeft geen nut’.

Een jongere die in een gesloten instelling heeft gezeten zegt dat de therapieën die werden aangeboden altijd gericht waren op bepaald gedrag dat hij vertoonde, terwijl dat gedrag volgens hem eerder een symptoom was en niet het probleem. Dit gedrag kwam in veel gevallen juist specifiek voort uit het feit dat hij in een gesloten instelling zat: angst en agressie waren vaak een reactie op de behandeling door de begeleiders en niet het probleem waardoor hij in een instelling was opgenomen (hier wordt verder op ingegaan in het volgende hoofdstuk over het verblijven in een gesloten instelling). Bovendien werd de behandeling op deze manier steeds gericht op de korte termijn, omdat er steeds naar aanleiding van crisissituaties wordt gehandeld en niet naar de lange termijn wordt gekeken.

Een ander vertelt dat zij vindt dat er te weinig aandacht is voor psychische gezondheid in instellingen: *‘Ja en er gaat altijd heel veel aandacht altijd naar school en werk, van zorg ervoor dat je op gang komt met school en werk. [...] Maar er wordt bijna nooit gevraagd om effe stil te staan, van hoe gaat het met jouw mentale gezondheid? Weet je wel, ik vind dat er altijd heel veel nadruk op wordt gelegd op hoe je het in de maatschappij doet. En kinderen hebben al best wel veel druk op zich om te presteren en, weet je, om goed te zijn [...] En dan blijf je dus wegstoppen en op een gegeven moment komt er zo’n breakdown [...]. Dan krijgen ze dus woedeaanvallen of wat dan ook en dan worden ze vervolgens gediagnosticeerd en dan krijgen ze het idee van, oh ik ben gek, of whatever. Ik ben verpest, weet je wel. En het is een downwards spiral, het gaat helemaal gewoon zo naar beneden’*

Slechts twee van de twaalf jongeren geven aan dat zij duidelijke behandeldoelen en evaluatiemomenten hadden in hun behandeling, één van hen vond die evaluatiemomenten ‘hels maar supernodig’.

2.9 Contact met familie

De mate waarin de jongeren contact hebben met hun familie als ze in een instelling zitten hangt sterk af van de situatie. Er zijn enkele jongeren die helemaal geen contact meer hebben met hun ouders. Eén van hen, hij is nog lang niet meerderjarig, vertelt dat hij zijn ouders en broertjes eigenlijk nooit meer ziet en dat hij hier af en toe zelf een stap in probeert te zetten door bijvoorbeeld naar de verjaardag van zijn vader te gaan: ‘Gewoon, gewoon gaan. Niet eens zeggen, gewoon. Ik had hem een paar maanden niet gesproken. Stond ik gewoon voor de deur.’ maar hij of zijn ouders worden hier verder niet in begeleid.

2.10 Contact met eigen sociale netwerk

In de tijd dat jongeren in een instelling wonen is het niet altijd makkelijk contact te houden met hun eigen vrienden en vriendinnen, omdat je ergens anders woont mis je veel, soms te veel. Eén van de jongeren moet sinds ze in een instelling zit met de bus naar haar vriendinnen toe, vroeger fietste zij maar dat is veel te ver vanaf de instelling. Dit belemmert haar om met haar vriendinnen af te spreken om te eten of huiswerk te maken, zij moet te lang reizen om nog voor donker thuis te zijn. Er kunnen ook financiële redenen zijn waardoor jongeren hun vrienden niet of veel minder zien. Een jongere vertelt dat hij net genoeg geld heeft om het OV naar zijn oude woonplaats en vrienden te betalen, maar dan is het geld op: ‘Zij gaan wel verder met hun leven, gewoon. Die verdienen hun geld. Ik zie [dat] als ik dan op Snapchat kijk. Zie ik dat ze wat leuks aan het doen zijn, gaan poolen, enzo. [...] En dan kan ik misschien gaan, heb ik 10 euro, maar dan ben ik daar en dan heb ik niks. Snap je. Dan heb ik niks om te doen. [...] Ja, dan moet ik op hun gaan teren. Dat is ook niet wat je wil.’ Hij zou wel meer willen werken om geld te verdienen, maar vanwege zijn jonge leeftijd mag dat niet.

Iemand anders heeft zelfs de nare ervaring gehad dat er na haar periode in een instelling geen sociale contacten meer waren om naar terug te keren: ‘Mijn oude school, mijn vriendenkring. Iedereen was door en ik had stil gestaan. Dus ik, ik had niks om naar terug te gaan. [...] Ik dacht altijd dat ik terug zou keren naar Amsterdam, terug naar mijn oude school, naar mijn oude buurt, naar mijn oude vrienden. Daar leef je naartoe [...]. En dan kom je in Amsterdam en dat is allemaal weg.’ Een ander zegt dat het misschien goed zou zijn al langzaam terug te gaan naar je oude school terwijl je nog in de instelling woont, zo kun je oefenen.

2.10.1 Stigmatisering

Geen van de jongeren heeft de plaatsing helemaal geheimgehouden voor hun omgeving. Dit heeft helemaal geen zin volgens hen omdat mensen toch wel door hebben dat je ergens anders woont. De mate waarin zij open zijn naar hun omgeving varieert. De één vertelt alles aan zijn of haar vrienden, de ander vertelt alleen dat hij of zij even ergens anders woont en houdt het verder vaag. Een jongere die zich schaamde voor haar verblijf (zie kader) zegt dat het wenselijk zou zijn als er in de wereld meer open werd gedaan over dit soort dingen, hier zouden scholen bij kunnen helpen: ‘Als er op scholen een keer gepraat wordt over emotionele problemen en niet alleen maar over financiële of huiswerkbegeleiding, maar over dingen die in het lichaam gebeuren en in het hoofd gebeuren. Dat zou dan normaler zijn, dan denk ik dat het in de instelling niet meer nodig zou zijn

‘Ik durfde het tegen niemand te zeggen, ik vond dat wel heel moeilijk. Ik vond het wel lastig om naar buiten te gaan omdat mensen dan toch wel gelijk zo’n sticker op je plakken.’

alleen in heel heftige gevallen'. Jongeren merken af en toe wel dat mensen een mening hebben over kinderen die uit huis zijn geplaatst, dat je *'crimineel bent of iets dergelijks'*.

2.11 Onduidelijke afspraken

In meerdere gesprekken komt aan de orde dat het voor de jongeren niet altijd duidelijk is welke afspraken er gelden omtrent hun verblijf. Een jongere die op hele jonge leeftijd uit huis is geplaatst zegt dat hem was beloofd dat hij in het weekend naar zijn moeder mocht. En toen werd er ineens gezegd: *'Hé, we moeten met je praten, je mag niet meer naar je moeder toe. Met een glimlach. Je mag niet meer naar je moeder toe'*. Hij vertelt dat zij hart op dat moment was gebroken. Anderen vertellen dat het voor hen vaak niet duidelijk was hoe lang zij ergens zouden verblijven. Dit betrof in de meeste gevallen gesloten plaatsing, daarom wordt dit thema verder besproken in het volgende hoofdstuk.

Een jongere die in een instelling verbleef omdat zij schulde voor haar agressieve ex-vriend, vertelt dat zij de eerste dagen 's nachts is opgesloten terwijl ze dit niet wist van tevoren en er hiervoor ook geen rechterlijke machtiging was. Ze vertelt dat dit gebeurde omdat ze bang zijn dat je teruggaat naar je man en dat ze dit van tevoren niet aan je vertellen omdat je er anders wellicht niet mee instemt. Ze kijkt er niet per se negatief op terug maar heeft het wel altijd heel vreemd gevonden.

2.12 Nazorg

De jongeren die inmiddels niet meer in een instelling wonen kunnen iets vertellen over de nazorg, over wat hen is aangeboden nadat zij uit de instelling kwamen. Eén van hen, die intensieve therapie heeft gehad in de instelling, heeft daarna een half jaar lang helemaal geen therapie meer gehad, dat vond zij erg vervelend. Pas na dat halve jaar kon zij in een wekelijkse therapie groep terecht. Ook een ander heeft na haar verblijf in een instelling geen enkele begeleiding gehad. Zij denkt nu achteraf dat verdere begeleiding er toen misschien voor had kunnen zorgen dat een latere opname in een verslavingskliniek voorkomen had kunnen worden, inmiddels gaat het overigens goed met haar. Ook een andere jongere is nadat zij uit een instelling was gekomen een periode helemaal zonder zorg geweest, waarna het weer niet goed ging en zij na opnieuw in een instelling werd geplaatst: *'Door jeugdbescherming, door mijn ouders, door mij en door de instelling [...] en door de rechter werd gezegd dit is niet de plek voor iemand die depressief is. [...] En ik mocht toen even naar huis. Alleen er was geen begeleiding thuis, dus ik zat [na] een paar weken weer gesloten. Ik ging van een gesloten omgeving naar huis, in precies dezelfde situatie dus'*.

De jongere die in een instelling zat wegens haar gevaarlijke ex-vriend had een pieper meegekregen toen zij weer op zichzelf ging wonen, zodat zij snel hulp zou krijgen in geval van nood. Er heeft zich vervolgens inderdaad twee keer een noodsituatie voorgedaan en in beide gevallen heeft zij de pieper gebruikt maar bleek deze niet te werken. Door op andere manieren om hulp te vragen is er in beide gevallen uiteindelijk wel hulp gekomen, zij het dat er reeds sprake was van ernstig lichamenteel letsel. Een ander probleem na haar verblijf in een instelling deed zich voor toen zij uit haar woning weg moest. Zij kreeg toen, nadat zij van de gemeente een urgentieverklaring had gekregen om een andere woning te kunnen vinden, een woning aangeboden bij haar ex-vriend om de hoek. Ook nadat ze dit bij de gemeente aangaf konden er geen andere opties worden gegeven en ze had uiteindelijk geen andere keus dan er te gaan wonen.

Een jongere werd na een langere periode in een instelling zonder verdere begeleiding bij zijn vader geplaatst, in zijn beleving was dit nogal plotseling en hij vond dit erg moeilijk: *'Dan word je ineens weer bij je ouders gezet na vijf jaar, zonder met ze te hebben geleefd of hun manieren van leven te kennen of wat dan ook. Je kent alleen de manier van leven van al die andere mensen waar je bij hebt*

gewoond, maar je vader [...] misschien kookt hij het eten wel om acht uur in plaats van om zes uur, snap je. Of gewoon die kleine dingen dat maakt al gewoon een groot verschil'

Er zijn ook positieve verhalen over het na-traject. Een jongere heeft nadat hij uit de instelling kwam ondersteuning gekregen waarbij er werd geoefend met bepaald gedrag door het spelen van rollenspellen. Hij heeft hierdoor geleerd hoe hij ervoor kon zorgen niet weer te gaan blowen.

3 Wonen in een gesloten instelling

Vier van de jongeren die zijn geïnterviewd hebben een periode ‘gesloten gezeten’, vaak in meerdere gesloten instellingen achter elkaar (zie kader voor meer informatie over gesloten plaatsingen). Ze hebben deze periode alle vier als heel naar ervaren: *‘In de gesloten jeugdzorg raak je je autonomie*

Hoe komen jongeren in een gesloten instelling terecht?

Jongeren worden in een gesloten instelling geplaatst als zij niet bereikbaar zijn voor lichtere vormen van hulpverlening. Zonder behandeling vormen zij een risico voor zichzelf of hun omgeving. Een verzoek tot plaatsing in een gesloten instelling kan worden ingediend door de Raad voor Kinderbescherming, een gecertificeerde instelling of de officier van justitie. Ook kan het College van burgemeester en wethouders een verzoek indienen voor een machtiging tot gesloten uithuisplaatsing, hiervoor dienen ouders (met gezag) in te stemmen.

(Bartelink, ten Berge & van Vianen, 2015)

kwijt, je grip op dingen, er heerst een hele repressieve sfeer, personeel is vaak streng en nors, ook al is dit niet direct hun karakter. [...] Kinderen hebben liefde nodig, menselijkheid, praten, luisteren. Je moet kinderen niet gesloten plaatsen of isoleren als ze dat niet willen.’

Het feit dat je opgesloten zit is op zichzelf al iets dat niet uit je gedachte verdwijnt: *‘Nou, ik kwam gesloten te zitten. En op het moment dat je gesloten zit, is het enige waar je op focust die geslotenheid. Dat je niet weg kan. Dat is dan zo overheersend’.*

Daarbij weet je vaak niet hoe lang het gaat duren: *‘Het is wat anders dan een gevangenisstraf. Dan heb je gewoon [...] je straf, die zit je uit en aan het eind van je straf ben je hoe dan ook vrij. Dat is in de jeugdzorg net wat anders’* (zie ook kader).

‘Je wordt iedere keer opnieuw verlengd [...]. Als jij een machtiging krijgt van drie maanden, weet je nooit of je drie maanden zit of uiteindelijk het dubbele of drie keer dat?’

Een ander zegt: *‘Eigenlijk zou ik daar drie maanden heengaan. Me drie maanden lang goed gedragen met de hoop dat ik weer weg kon gaan. En omdat Jeugdzorg te laat haar aanvraag bij de rechter had gedaan, ben ik verlengd. En toen geen school, [...] helemaal niks. Geen verlof. [...] En toen zag ik ook niet meer helemaal het nut ervan in. Om me dan goed te gaan gedragen. En toen is het gauw ontspoord naar erger.’*

Een jongere die met depressies kampt vertelt dat zij in gesloten instellingen alleen maar depressiever en meer suïcidaal wordt. Zij vertelt ook dat zij voordat zij in een instelling terecht kwam een rustig persoon was, maar dat zij sinds ze in een groep met agressieve jongeren heeft gezeten sneller boos wordt. Een ander vertelt dat hij tijdens zijn gesloten plaatsing is gaan blowen, roken en drinken. Ook is hij sindsdien in contact geweest met de politie, voor de plaatsing in een gesloten instelling nooit. In zijn ervaring word je helemaal niet geholpen in een gesloten instelling (zie kader vorige bladzijde).

‘Je gooit gewoon alle problemen op een hoop ergens en je zet er een hek omheen en je haalt je handen er vanaf en je hoopt dat het goed gaat. [...] Je zet er een paar onervaren mensen erop, je zorgt dat ze te eten krijgen, naar bed kunnen en naar school gaan en klaar is Kees.’

Een van de jongeren ziet de gesloten jeugdzorg als ongecontroleerde en gesloten wereld: *‘Er is ook gewoon geen controle op [...] Het gebeurt gewoon en dat is het enge aan de gesloten jeugdzorg. Wat er binnen die muren gebeurt dat weten we niet.’*

3.1 Dagprogramma

Jongeren zitten in een gesloten instelling vaak een groot deel van de dag gedwongen alleen op een kamer. Een jongere vertelt dat dit veel schade heeft aangericht: *‘Om 4 uur in de middag mocht ik pas van de kamer. Ze hadden me wel een bakje yoghurt of zo in de ochtend gebracht. En dan had ik een om en om. Dus om de drie kwartier moest ik op kamer en van kamer af. [...] En dat 24/7 gewoon. Daar ben ik een beetje gek van geworden. [...] Ik heb daar wel een beetje schade aan overgehouden of zo. Ja, mentaal vooral. Ik kan niet slapen, dat soort dingen gewoon. [...] Je kan er niet mee omgaan gewoon. Helemaal alleen nog maar opgesloten. Als in een dierentuin, dat soort dingen. En in het weekend, vanaf vrijdagavond 12 uur tot zondagavond 12 uur. Precies die 48 uur van een weekend zat je 40 uur op kamer en 8 uurtjes op de groep, in totaal als je dat uitrekent. Ik vind dat niet gezond voor toen een jongen van 13.’*

Een andere jongere heeft een vergelijkbare ervaring: *‘Ik was heel bang. En ik [...] Er was ook een periode waarin ik [...] gemiddeld, zeg maar 20 tot 22 uur per dag opgesloten [was] op een kamer in mijn eentje. [...] Ik draaide helemaal door. Ik werd er heel angstig van. Heel paniekerig [...]. Je bent gewoon super onderprikkeld. Je kan nergens meer mee omgaan.’*

Ook als je in een ruimte met anderen bent is er niet altijd mogelijkheid tot contact met anderen, zo mag je niet altijd met medebewoners praten (zie kader). Het aantal uren dat je contact kunt hebben met anderen is vaak erg klein *‘In xxx word je om 6 uur gewekt, mag je douchen, moet je terug naar je kamer totdat je wordt opgehaald om te ontbijten. [...] [Na het ontbijt] weer terug naar je kamer en klaarmaken voor school, in een busje erheen. Na school zit je op je kamer en dan ga je avondeten. Tijdens avondeten mag je ook niet praten. Je mag alleen praten wanneer je de groep aan het schoonmaken bent en op school en in de paar vrije uren.’*

‘Er wordt ontbeten met de hele groep maar er mag onderling niet gecommuniceerd worden. Stel je wil iets, moet je het aan de leiding vragen, die vraagt het aan een andere jongere. Daardoor voel je je geen mens.’

3.1.1 School

Op het gebied van school spelen vaak problemen zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. Alle vier de jongeren zijn in niveau gezakt of helemaal gestopt met school sinds hun plaatsing. *‘Ze zijn best wel makkelijk met zeggen je hoeft niet meer naar school. En dat is heel irritant. Want je hoeft niet naar school betekende voor mij niet je hóeft niet naar school, maar je mág niet naar school. [...] Ik wou heel graag naar school. Ik heb daar echt ruzies mee gehad en conflicten mee gehad. Ik ben daar echt gewoon te vaak voor in de isoleercel beland. Want ik wou heel graag.’*

Daarnaast is de schoolervaring in de gesloten instellingen heel anders dan op een normale school: *‘In xxx gaat iedereen naar dezelfde school. Dit is de enige plek dat iedereen een beetje vrijheid krijgt en daardoor gaat het vaak mis. Grote vechtpartijen, vuurwerk in de klassen, pistolen mee naar school, messen, het is een chaos. Je bent erg op je hoede, ze kunnen het altijd gemunt op je hebben. [...] In xxx heb je geen vrienden’.*

3.1.2 Sociale netwerk

Het is zeer lastig om contact te houden met je eigen vrienden als je in een gesloten instelling zit: *‘Want mijn vriendenkring viel ook helemaal uit elkaar door de gesloten jeugdzorg. Die mocht ik niet contacten, je had geen telefoon, geen internet.’* Dit is voor de jongeren naar en maakt het terugkomen in je eigen omgeving na een verblijf in de instelling veel moeilijker.

3.2 Medewerkers

De ervaringen met de medewerkers in gesloten instellingen zijn veelal negatief. Eén van de jongeren zegt dat de kans heel groot is dat je wordt mishandeld door de leiding, in zijn ervaring houden ze zich niet aan protocollen. Een ander zegt dat het gedrag van medewerkers voortkomt uit het soort werk dat ze moeten doen in een gesloten instelling, alleen de harde medewerkers houden dit volgens hem vol: *'de mensen die zacht van aard zijn, zijn na een paar maanden weg'*.

3.3 Straffen

Het geven van straffen lijkt in alle gesloten instellingen onderdeel van het systeem. Er worden verschillende voorbeelden gegeven van manieren waarop er wordt gestraft. De jongeren begrepen vaak niet waarom de straffen werden gegeven en de straffen hebben de jongeren niet zelden (ernstig) beschadigd. Meerdere jongeren vertellen geven voorbeelden waarbij zij werden gestraft voor het tonen van emoties, dat zij bijvoorbeeld alleen naar hun kamer werden gestuurd als ze ergens om moesten huilen.

Een jongere vertelt dat er in de instelling waar hij zat vaak aparte groepjes werden gemaakt, de leiding bepaalde dan bij wie je moest zitten. Ook werd er vaak gestraft met eenzaamheid, dan moet je naar je kamer of aan een tafel alleen eten terwijl de rest van de groep ergens anders zit. Er werd ook gestraft met het uitzetten van de radio of tv, het enige vermaak op de afgesloten kamer (zie kader). Eén jongere mocht geen radio meer luisteren op de kamer, in de betreffende instelling was geen tv, radio was het enige dat was toegestaan: *'En dat ik toen vroeg waarom is de radio uitgezet? Ja, dat weet ik niet. Wat heb je gedaan? En dan dacht ik zit op mijn kamer, opgesloten in mijn eentje. Hoe kan ik iets gedaan hebben? Er is niemand.'*

'Dat is gewoon hele dagen op kamer zitten gewoon, niks doen eigenlijk, een beetje tv kijken. Als je geluk had, had je die kabel nog. Ze pakten het gewoon af. Dan had je helemaal niks meer.'

Een ander geeft aan dat hij vaak bang was veel alleen te moeten zijn: *'Je bent bang dat je alleen in de rustmomenten op de groep mocht en dat zijn twee keer een half uur op een dag.'* Een jongere die als negenjarige terecht kwam in een instelling moest op dat moment alleen maar huilen en wilde niet eten. Als straf hiervoor moest hij toen de afwas van iedereen doen en de kamer vegen terwijl de andere kinderen televisie zaten te kijken.

3.4 Isoleren en fixeren

Een aparte manier waarop er wordt gestraft of wordt omgegaan met situaties die niet te beheersen zijn is het 'fixeren' van de jongeren en het plaatsen van de jongeren in een isoleercel. Een jongere vertelt dat dit voor hem dagelijkse kost was: *'Dat ze zo'n pieper hebben en dat er allemaal mensen naar je komen en die gaan je dan fixeren zeg maar. Dat was dagelijks, man. Ik moest dagelijks naar de isoleer. [...] En dan echt om onzin, dat ik niet naar een kamer ging of iets kleins gewoon. Dat begrijp ik wel, daar moet je iets mee. Maar om het op zo'n manier te doen... [...] Bokkenpoten, fucking hard. En ja dan word je gewoon nog aan je armen opgetild, zeg maar, je hele lichaam. [...] Het lijkt alsof je arm breekt gewoon. Op dat moment voel je het eigenlijk niet want je bent echt helemaal vol met adrenaline'*. Hierna werd hij dan naar een isoleerkamer gebracht, wat hem helemaal niet hielp (zie verder kader).

Een andere jongere vertelt ook over de veelvoorkomende en hele nare ervaringen met isoleerkamers: *'En dan werd ik ook nog dagelijks, vrijwel iedere dag in die chill-out geplaatst. En ik was op een gegeven moment zo bang dat ze dachten dat ik psychotisch aan het worden was. Ze wilden me ook aan de antipsychotica zetten. En dan werd ik in die chill-out geplaatst. [...] Het was een chill-out. Maar een chill-out is een isoleer, maar dan met kussens dus op de muren en op de grond. Echt wat je in die psychiatrische films ziet. Je hebt nog net geen dwangbuis. Daar zat ik echt iedere dag in.'*

'Dan brengen ze je naar de iso. En dan word je op een matras neergelegd. Drie dekens hebben ze zo op een bepaalde manier liggen. Dan word je in die dekens gewikkeld. Kan je niet meer bewegen. Dan rennen ze eruit en dan moet je heen en weer rollen en dan kan je eruit. En dan ben je in de isoleer. En dan kan je helemaal niks. Totdat je weer rustig bent eigenlijk. Maar dat word je niet na zo'n... Zoiets. Zeker als je geen perspectief hebt.'

Dit heeft nog steeds een grote impact op hem: *'Ik heb er echt nog nachten van wakker gelegen. En ik zou nog steeds [...] Ik kan niet tegen het geluid van sleutels, tegen het geluid van hakken [...]. Toen ik net uit de jeugdzorg kwam, heb ik eerst een jaar geen therapie gehad. Ik kwam uit de gesloten jeugdzorg. Hulpverlening voor mij was opgesloten worden. Platgespoten worden, tegen de grond aan gedrukt worden, geïsoleerd worden. [...] Ik hoef dat niet. En toen, na een jaar dacht ik, ik ga een psycholoog zoeken want ik merk dat het nog niet allemaal even goed functioneert. En daar zit ik nu twee jaar bij. Ja, en zij is geweldig.'*

3.5 Medebewoners

De jongeren waarmee je gesloten zit hebben ieder voor zich ernstige problemen, je ziet heel veel erge situaties voorbijkomen en dit is erg moeilijk. Eén van de jongeren vertelt dat hij in de tijd dat hij in een gesloten instelling een vriend heeft verloren omdat die zichzelf daar heeft opgehangen. Meerdere jongeren vertellen dat zij het gevoel hadden dat zij zich anders moesten gedragen in een gesloten instelling om zich te kunnen meten aan de anderen die er wonen. Enkele van hen geven aan agressiever te zijn geworden tijdens hun gesloten verblijf.

Soms ontstaan er vriendschappen in gesloten instellingen, maar die zijn meestal moeilijk vol te houden. Zodra één van de vrienden naar een andere instelling gaat zijn er weinig contactmogelijkheden, in gesloten instellingen hebben de jongeren vaak maar miniem toegang tot smartphones en internet.

4 Wensen en behoeften van de jongeren

In dit hoofdstuk worden de ervaringen, wensen en behoeften van de jongeren per onderwerp op samengevat in de vorm van aanbevelingen voor de inrichting van 24-uursinstellingen en de zorg eromheen.

Gebouw en omgeving

- Geef de jongeren (enige) inspraak in fysieke inrichting van hun kamer. Het gaat hierbij om dingen die ervoor zorgen dat de jongeren zich meer thuis voelen, dus bijvoorbeeld dingen aan de muur kunnen hangen of de keuze hebben voor bepaalde kleuren (zoals bij het beddengoed).
- Zorg dat het gebouw goed onderhouden en schoongehouden wordt.

Dagprogramma

- In elke instelling zou onderwijs van alle niveaus moeten worden aangeboden zodat jongeren niet stagneren in hun schoolcarrière.
- Jongeren zouden zoveel mogelijk in de gelegenheid moeten worden gesteld op hun eigen school te blijven als zij naar een instelling verhuizen
- Bied naast school dagbesteding zoals sport of dans- of muziekles, gebrek aan bezigheden wordt als naar ervaren.

Afspraken en regels

- Zorg dat regels consequent worden toegepast.

Medebewoners

- Houd de groepsdynamiek goed in de gaten: zorg dat jongeren die behoefte hebben aan contact hier genoeg in worden gefaciliteerd maar dat mensen die juist last hebben van anderen of op zichzelf willen zijn hier de mogelijkheden toe krijgen en zich kunnen terugtrekken.
- Houd rekening met de problematiek van de jongeren bij het formeren van groepen zodat jongeren elkaars problemen niet versterken.

Medewerkers

- Neem de jongeren serieus, luister naar ze, zorg dat ze hun hart kunnen luchten. Houd vol als jongeren in eerste instantie niet willen communiceren. Bekijk per jongere wat diegene nodig heeft, dit kan per persoon heel verschillend zijn.
- Wees je je ervan bewust dat je een rolmodel kunt zijn voor de jongeren.
- Praat niet met andere medewerkers over de jongeren of vertel aan de jongeren dat je iets met iemand anders wilt gaan bespreken (om het gevoel dat er wordt geroddeld en wantrouwen te voorkomen).
- Zorg dat dingen goed worden overgedragen naar collega's.
- Zorg voor medewerkers (zoals een gastheer) die een ondersteunende rol kunnen vervullen, bijvoorbeeld omdat zij ervaringsdeskundigen zijn.
- Continuïteit in personeel is belangrijk. Mocht dit niet lukken en is er toch een wisseling in personeel, begeleid dit dan en kijk goed wat dit met de jongeren doet.
- Zorg dat personeel deskundig is, bijvoorbeeld als het gaat om het verstrekken van medicatie.

Therapie en hulpverlening

- Jongeren dienen de behandeling te krijgen die ze nodig hebben.

- Betrek ouders zoveel mogelijk bij de aangeboden hulpverlening.
- Kijk naar wat er achter het gedrag van de jongeren zit; behandel ze niet alleen op basis van de symptomen die het eerst zichtbaar zijn (zoals bij agressie, dan niet alleen agressietherapie bieden maar ook kijken waar de agressie vandaan komt).
- Bied andere vormen van hulpverlening aan voor jongeren die niet met therapeuten willen of kunnen praten. Dit kunnen bijvoorbeeld ervaringsdeskundigen zijn.

Contact met het eigen sociale netwerk

- Maak het mogelijk dat jongeren contact houden met hun vrienden en vriendinnen.

Onduidelijke afspraken

- Geef zoveel mogelijk duidelijkheid over de gemaakte afspraken.

Nazorg

- Begeleid jongeren na hun verblijf in een instelling bij het opbouwen van een eigen leven of het vinden van een weg in het oude gezin.

Gesloten instellingen

- Voorkom gesloten plaatsingen in het algemeen, het leidt alleen maar tot verergering van psychische problematiek.
- Schaf straffen met het plaatsen in een isoleercel af. Deze vorm van straffen heeft een zeer negatief effect, tot lang na hun verblijf in een instelling hebben jongeren last van de psychische gevolgen hiervan.
- Vermijd het fixeren van jongeren zoveel mogelijk, de gevolgen hiervan zijn erg negatief voor hun psychische gezondheid.
- Sluit jongeren niet urenlang op in eenzaamheid op hun kamer. Dit heeft bij veel jongeren tot het ontstaan of verergering van psychische problemen geleid.
- Creëer mogelijkheden om in instellingen gemaakte vriendschappen te kunnen behouden.
- Houd rekening met het feit dat de ernstige problematiek van de anderen in een instelling heel belastend kunnen zijn voor jongeren.

Algemene systeem rondom plaatsingen in instellingen

- Zorg ervoor dat jongeren ergens worden geplaatst waar ze ten eerste op de hoogte zijn van de komst van de jongere en ten tweede berekend zijn op de omstandigheden (leeftijd, mate van problematiek).
- Houd bij het plaatsen van de jongere rekening met zijn wensen qua nabijheid: wil de jongere juist dichtbij of ver weg van zijn oude huis worden geplaatst?
- In crisisopvang is het vaak extra hectisch (veel onderlinge botsingen) terwijl juist jongeren die hierin terecht komen rust kunnen gebruiken. Richt deze vorm van opvang zo in dat de jongeren ondanks de omstandigheden zoveel mogelijk rust kunnen krijgen.
- Als een jongere wisselt van instelling zou er niet steeds weer een observatieperiode moeten worden ingelast. In deze periode staat de hulpverlening namelijk min of meer stil en ontvangt de jongere niet de benodigde hulp. Sowieso is het goed het aantal wisselingen te beperken.

Referenties

Boendermaker, L., van Rooijen, K., Berg, T., & Bartelink, C. (2013). *Residentiële jeugdzorg: wat werkt?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Bartelink, C., ten Berge, I., & van Vianen, R. (2015). *Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Verkregen van <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/>

Bijlage 1: Signalenmonitor Jeugdplatform

Samenvatting signalen van jongeren over het verblijven in een 24-uursinstelling uit de signalenmonitor van JPA (*N.B. deze signalen worden rechtstreeks opgetekend van de jongeren en zijn dus niet gecheckt of onderbouwd en zijn ook op geen enkele manier te herleiden naar opvattingen van JPA. Ze vormen dan ook juist de aanleiding naar een meer gestructureerd in kaart brengen van hun ervaringen*)

- Jongeren voelen zich niet altijd veilig in opvangcentra, door onder andere homohaat, ruzies en agressiviteit
- Onderlinge spanningen tussen jongeren
- Jongeren met verschillende stoornissen bij elkaar, gaat niet altijd goed samen. Soms nemen jongeren slechte gewoontes van elkaar over
- Problematiek van jongeren kan verergeren door stressvolle situaties binnen opvang
- Niet alle opvangcentra zijn geschikt voor jonge kinderen (te klein)
- Problemen met doorstromen en onduidelijkheid regels over uit centrum gezet worden, dit brengt onzekerheid met zich mee
- Geen duidelijk traject als jongeren uit centrum worden gezet, verhalen over vijftienjarigen die op straat terechtkomen
- Soms worden jongeren opgevangen ver buiten de eigen omgeving, waardoor het lastig is en vaak ook te duur (OV-kosten bijv.) om contact te houden met het eigen sociale netwerk
- Ouders en kinderen worden niet altijd samen geplaatst terwijl dit wel wenselijk zou zijn
- Door schaarste worden jongeren soms geplaatst op een plek die niet goed bij ze past
- Huisregels zorgen er soms voor dat jongeren hun bijbaan niet kunnen blijven doen (huisregels over bepaald tijdstip thuis terwijl jongere in de horeca werkt)
- Er is niet overal dagbesteding, soms moeten jongeren zich tot overdag zelf vermaken en gaan dan zwerven. Een jongere geeft aan de instelling zelfs te hebben moeten verlaten bij ziekte
- Verplichting om in de instelling te eten zorgt er soms voor dat jongeren niet bij familie of vrienden kunnen eten terwijl ze dit wel zouden willen
- Doordat er verschillende jongeren bij elkaar zitten worden wel eens jongeren door anderen wakker gehouden tot diep in de nacht
- Tekort aan professionele hulp (therapie, schuldhulp, opvoedhulp)
- Uitspraken begeleiders soms demotiverend: 'je mag blij zijn dat je hier woont' en 'deze jongeren zijn toch niet te redden'
- Jongeren voelen zich niet altijd serieus genomen door de begeleiders
- Zodra jongeren achttien worden verandert de situatie vaak plotsklaps ('en is er opeens niemand meer te bekennen')
- Woningen zijn soms erg vies en niet goed onderhouden (voorbeeld waarbij het weken duurde voordat een kapotte wasmachine werd gerepareerd)

Bijlage 2: Brochures werving jongeren

Hoe is het voor jongeren om een tijdje ergens anders dan thuis te wonen?

Soms kunnen jongeren niet meer thuis wonen en verblijven zij korte of langere tijd in een instelling. Maar hoe is dat eigenlijk, als je in ineens in een nieuwe omgeving komt wonen, samen met allemaal anderen?

Wij zouden heel graag willen weten hoe het voor jongeren (tussen 12-23 jaar) is om dit mee te maken. Dus heb jij een tijd(je) in een instelling gewoond of woon je nu in een instelling en zou je jouw ervaringen willen delen? Dan zouden we heel graag met je in contact komen!

Doel

Het doel van het onderzoek is om verschillende jongeren te spreken die in een instelling hebben gewoond. We zetten dan alle ervaringen op een rijtje en kunnen dit aan instellingen presenteren. Zo kunnen zij hun aanbod beter laten aansluiten op de wensen en behoeften van jongeren.

Gesprek

Tijdens het gesprek hoef je alleen te vertellen wat je kwijt wilt. De dingen die je vertelt zullen we volledig anoniem verwerken. Het gesprek voer je met één iemand van ons (en als je zelf iemand bij het gesprek wilt, dan kan dat uiteraard), op een plek die jij prettig vindt.

Beloning

Na het interview ontvang je een waardebon van **bolcom**® ter waarde van 20 euro.

Wie zijn wij?

Wij zijn onderzoekers van de Hogeschool van Amsterdam en wij voeren dit onderzoek uit in opdracht van Jeugdplatform Amsterdam.

We hopen dat je jouw ervaringen wil delen met ons. Als je meer informatie wilt of een afspraak wil maken dan kun je contact opnemen (bellen, mailen of)

Atze van den Bos 06-21156424 | a.h.m.van.den.bos@hva.nl

Ivet Pieper 06-24811620 | pieper@st-alexander.nl

Hogeschool van Amsterdam

HOE IS HET VOOR JONGEREN OM IN 24-UURSZORGVoorzieningen TE VERBLIJVEN?

In Amsterdam komen regelmatig jongeren in 24-uurs(crisis)opvang terecht, alleen of met hun gezin. Zij komen hier nooit zomaar terecht, vaak hebben zij op het moment dat ze arriveren al heel wat voor hun kiezen gehad.

Welke impact heeft het verblijven in een 24-uursvoorziening vervolgens op hen? En hoe zou een zo'n voorziening er uit moeten zien om hen zo goed mogelijk te ondersteunen?

Jeugdplatform Amsterdam (www.jeugdplatformamsterdam.nl), een organisatie die bestaat uit jongeren en ouders die gevraagd en ongevraagd advies geven aan Gemeente Amsterdam en instellingen over jeugdhulp en passend onderwijs, vroeg zich het bovenstaande af en heeft dit als portaalvraag ingediend in het Kennisportaal van de Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA, zie <https://neja.nl/kennisportaal/>).

Het lectoraat Kwaliteit en Effectiviteit in de Zorg voor Jeugd van de Hogeschool van Amsterdam (zie <http://www.hva.nl/akmi>) is vervolgens aangesteld om de portaalvraag te beantwoorden. Om een antwoord op de vraag te vinden wordt een open benadering gehanteerd waarin jongeren alle ruimte krijgen te vertellen over hun ervaringen. Door de jongeren zelf te interviewen over hun ervaringen en wensen wordt deze groep en hun zorgbehoeften in kaart gebracht.

De resultaten van het onderzoek worden op een overzichtelijke en praktische wijze gepubliceerd op de site van KeTJA (<https://neja.nl/ketja/>). Deze resultaten dragen bij aan de collectieve belangenbehartiging van Jeugdplatform Amsterdam. Belangrijk is hierbij te vermelden dat de resultaten niet aan individuele instellingen zullen worden teruggekoppeld, het gaat immers om een algemeen beeld van de ervaringen van de jongeren.

Om het onderzoek uit te kunnen voeren is het van wezenlijk belang om met jongeren die in 24-uurszorg verblijven of eerder hebben verbleven te spreken. Het gaat hierbij om een kort gesprek (ongeveer een half uur) waarin jongeren vrij over hun ervaringen kunnen vertellen. De resultaten van het onderzoek worden volledig anoniem verwerkt en de interviews kunnen worden gehouden op een door de jongere gewenste locatie en, als hier behoefte aan is, in bijzijn van begeleider(s) of andere relevante perso(n)en. De jongeren ontvangen na afloop van het gesprek een bol.com waardebon van 20,- euro.

Wij zouden u willen vragen of er binnen uw organisatie mogelijkheden zijn om interviews met jongeren te houden.

Wij hopen dat we hierin met u kunnen samenwerken!

Voor mogelijke interviews, vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met:

Atze van den Bos (onderzoeker HvA)

Telefoonnummer: 06-21156424 | E-mailadres: a.h.m.van.den.bos@hva.nl

Contactpersoon vanuit het Jeugdplatform:

Ivet Pieper (senior projectleider)

Telefoonnummer: 06-24811620 | E-mailadres: pieper@st-alexander.nl

Hogeschool van Amsterdam

Bijlage 3: Topicslijst interviews

Topicslijst interview ervaringen van jongeren in 24-uurszorg.

1. **Algemene kenmerken:** leeftijd, opleiding/werk, woonplaats, relatie respondent
2. **Periode in 24-uurszorg**
 - Leeftijd terechtkomen in 24-uurszorg
 - Duur verblijf/verblijven in 24-uursvoorziening
3. **Aanleiding**
 - Reden terechtkomen in een 24-uursvoorziening
4. **Omstandigheden**
 - Grootte instelling (hoeveel cliënten ongeveer)
 - Gebouw 24-uurszorg: staat en voorzieningen en kwaliteit hiervan
 - Voeding
 - Gevoel tijdens verblijf
 - Omgeving/buurt voorziening
5. **Steun**
 - Groepsgrootte
 - Sfeer onderling (veilig? Pesten?)
 - Ervaren steun medewerkers (responsiviteit/sensitiviteit)
 - Medewerkers op één lijn? (Team duidelijke visie en consistent)
 - Aandacht voor fysieke gezondheid (bijv. niet roken)/seksuele ontwikkeling?
6. **Begeleiding**
 - Zorg (therapie), individueel of in groepen?
 - Behandelplan/doelen/feedback?
 - Gevoel/ervaringen hierbij (gevoel ondersteund en gehoord te worden?)
 - Ervaringen met (groeps)leiding
 - Aansluiting bij eventuele speciale behoeften (medicatie/verstandelijke of fysieke beperking/psychische problematiek etc.)?
 - Contact met gezin/familie (als deze niet in de instelling verblijven)
 - Eigen gedrag
7. **Dagprogramma**
 - Invulling dagen (structuur)
 - Gevoel/ervaringen hierbij
 - School/werk
 - Bereikbaarheid school/werk (voortzetting eigen leven)
 - Toeleiding naar nieuwe scholing/werk?
 - Vrijtijdsbesteding
 - Sociale contacten
 - Bereikbaarheid sociale contacten (voortzetting eigen leven)
8. **Omgang omgeving**
 - Stigmatisering?
 - Isolement?
9. **Na-traject (alleen relevant als men inmiddels is vertrokken uit instelling)**
 - Reden/gang van zaken omtrent vertrek uit voorziening
 - Doorverwijzing naar andere hulp/ondersteuning/voorzieningen?
 - Ervaringen/gevoel hierbij

- Hoe wordt nu op verblijf teruggekeken?

10. Verbeterpunten

- Gebouw en voorzieningen
- Ondersteuning/begeleiding
- Dagprogramma
- School